„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 116. У Новом Саду у петак 29. јула (10. августа) 1883. ГОДИНА XVIII.

ЈЕРЕС У СРПСКОЈ ЦРКВИ.

Кад је наша српска народна слободоумна странка прегла, да вековни неред, који је у нашој цркви владао, отклони и онакве одношаје у њојзи постави, који с једне стране историјском развитку наше цркве с друге пак стране културним потребама данашњег доба одговарају, — онда су наши клирикалци или управо црквене аутократе свагда прстом показивали на велику православну Русију, на њезина црквена уређења, на мњење, које се о нама и нашим црквеним одношајима тамо образује. Они су тврдили, да смо се ми нашим установама одцепили од велике православне заједнице, и да смо прекинули свезу, која нас је са великом руском црквом везивала.

Са овим аргументима највећма се разметао Емилијан Радић, ађутант Његг. Наименованости, јер он као питомац руске академије и као тамошњи доктор присвајао је себи ту привилегију, да од њега нико боље не може познавати руске одношаје и мњења руских црквених кругова. По њему се наша црква у Русији и не држи за самосталну цркву, јер нема услова, који су самосталности једне цркве нужни, него је сматрају за дијаспору. И опет ово није сметало г. Радићу, да он — кад је по вишој наручбини требало — тој дијаспори присваја право чак на Босну и Херцеговину. Шта више није му ни дерогирало, да интригира, како би у тој јадној дијаспори владиком постао.

Ова тактика наших клирикалаца није била рђаво удешена. Они су врло добро знали, шта у нашем српском православном свету значи име православне Русије. Па су тим начином мислили, да у народу пољуљају веру у његове вође и представнике. А сумњу је сваку врло лако набацити, особито кад се ова не мора доказати, као што је то племенита навика те господе.

И заиста, кад је у међународном збору реч о православној цркви, онда као представник те велике, источне цркве изилази велика православна Русија. И ако су сва главна седишта православне цркве ван граница Русије опет зато, једно исто православна црква на истоку, на извору свога постанка и бића, у леглу своје прве моћи и свога развитка не дише по све слободним животом, а друго, што је црква свуда до некога угледа само наслоном на једноверну државну власт доћи могла, — истакла се силна и огромна држава руска као патрон те цркве, као њен поборник, заштитник и представник. Што су на истоку Француска и Аустрија, а уз њих и Шпанија и у најновије доба Италија за католичку цркву и њене сљедбенике, што су Енглеска и Немачка за протестанте, то је Русија била за православни свет. Православан народ поред потиштености православнога црквенога живота на истоку гледао је у православној Русији оличен углед, и највећма изражену снагу и моћ православног духа и живота. Ово осећање еминентно је у српском православном народу. И са тим осећајем поглавито рачунали су наши клирикалци, кад су хтели да омаловаже наш рад, који је имао свога корена у историји наше цркве, који је изазван био савременим потребама и који је провејан био духом најплеменитијег родољубља.

Па ипак нису успели ни у чем, јер је народ био уверен, да све оно, што се ради, иде на добро цркве и народа, и да га његове световне вође не ће одвести на странпутицу, пошто историја нашег овостраног народа није у стању да покаже и једног јединог примера, да је когод од световњака себе реверзом обвезао превести народ на унију.

Но и у православној Русији мисли се о нашим црквеним одношајима сасвим друкчије, него што то наши црни калуђери трубе.

„Ст. Петербурскија Вједомости“ расправљајући положај православне цркве у словенским покрајинама ван Русије, веле за нашу цркву овде у Аустро-Угарској: „Док је патријарх Рајачић био поглавица православних у Аустрији био је положај православне цркве много бољи од садањег, јер и ако се ова вазда борила са својим противници, ипак се очувала у потпуној чистоти и није ни за педаљ одступила од канона православне цркве . . . Овако је било и за времена митрополита Маширевића и патријарха Ивачковића. Но све се ово променуло, од како је за патријарха наименован Анђелић . . . . Почело је већ нестајати оног чистог православног религијозног чувства . . .“

За Србију вели исти лист, да данас по њој „жари и пали противканонична хијерархија, која је свашта пре само не православна.“ Па и одношаје у Босни и Херцеговини жигошу исте новине као неканоничнима.

Руска православна, та за цео православни народ ауторитативна црква држи, да данас у нашој цркви овде у Аустро-Угарској, у Босни и Херцеговини и у краљевини Србији не владају више канонични одношаји нити дух православља, него да је у свима тима црквама јерес захватила маха.

Жалостно је заиста, врло жалостно, да је од српских покрајина само Црна Гора, која је вековима била уточиште слободе народне, да је скоро она једина и данас уточиште праве вере, чистог српског православља, — али ће бити да је тако, јер то држи велика руска православна црква, за коју су наши клирикалци свагда тврдили да је она образ православља, и да је у њојзи правило вере.

За Анђелића се знаде, да он у своме народу нема наслона. Он то сам види и осећа. Но да би своме положају колико толико угледа прибавио, он се свагда позивао на Русију, тврдећи да он на истом становишту стоји, као и руске канонисте. И заиста наслон на ово огњиште православног духа не би био слаб наслон. Али ево како и тамо мисле о Анђелићу.

Анђелић и његов београдски брат Мраша нити имају наслона у крилу своје цркве, нити у православној Русији. Па где је онда њихов морални и религиозни ослонац? Одговор на ово није тежак, али га је тешко изустити, јер православна душа мора и при помисли самој да се згрози и ужасне . .

Из књиге „Све досадање беседе дра Мих Полита-Десанчића“

доносићемо поједине повесничке црте. Почињемо са чртом:

I.

Срби за време Бахове системе.

После оног великог виора, који је захватио Европу са револуцијом од г. 1848 настала је свуда нема тишина: реакција са апсолутизмом славила је свуда своје победе. Српски народ у овој монархији био је у том несретном положају, да је и нехотице био савезник наступајуће реакције. Но грдна је погрешка — а од наших противника намерно извртање — кад се хоће да тврди, да је српски покрет од г. 1848 био дело реакције или да је српски народ са тим покретом имао реакционарске тежње. На против, српски покрет од г 1848 био је дело најплеменитије тежње за слободом, а тај покрет није ни из далека реакција створила, већ се она њиме само користила. Српски народ, бранећи своју народност, тежио је за слободом, јер права слобода мора бити уједно и слобода за очување, крепљење и развијање народности. Заиста, српски народ борећи се у г. 1848 мислио је себи извојевати осигурање своје народности. Грдне жртве, које је српски народ у г. 1848—49 поднео, мислио је да их подноси за своју народност. Уг. 1848—1849 спрски народ је осиромашио. готово пропао алиби све те жртве поднео, да је оно постигао, што је мислио постићи. Значајнаје у том обзиру изрека једног српског сељака, кад је оно после рата год. 1849 царски повереник Исидор Николић-Давер обилазио пострадале српске крајеве, па кад дође и у Сентомаш, те на цичи зими види једног сељака Сентомашанина без опаклије, па га запита: „А где ти је пријане опаклија“ Овај му одговори: „Ај господару, не може се имати и опаклија и Војводина“. Ово најбоље илуструје расположај српски у оно доба. Српски народ сносио би био радо и сиромаштво и сваку оскудицу, само да се остварило оно, за чим је тежио. Али у том је лежало оно тужно осећање. да после оних грдних жртава у крви и у имању, Србин ништа или готово ништа постигао није. Војводина по имену се звала српска, јер народност српска у њој никаквог израза добила није, шта више, у српској Војводини био је Србин потиштен и гоњен. Неколико српских чиновника у Темишвару — то је била сва награда за оне грдне жртве, које је српски народ у г. 1848—49 поднео.

Није чудо дакле, што је српски народ при таком расположају, почео мислити на то: да ли није у год. 1848 погрешио и није ли му ваљало другим путем поћи? У Војводини владала је заиста равнопрарност, али то је била равноправност, што су и Мађари и Срби једнако угњетавани били. Истина, да је и та „равноправнос“ годила неким и неким Србима, који су у рату од г. 1848—49 неодољиву мржњу против Мађара у себе упили. Они мишљаху: кад Србин не може да господари, бар нека не господари ни Мађар! Али већина Србаља ипак мишљаше друкчије, мишљаше, да би можда боље било, да се српски народ у г. 1848 споразумео са Мађарима, па да је уставним путем и у оквиру устава угарског гледао да осигура своју народност. Расположај српског народа у то доба био је у опште повољан за помирење са Мађарима, особито кад се после десет и више година почеле заборављати страховитости рата од г. 1848—49.

Такозвана Бахова система, — система апсолутизма, централизације и понемчивања, — тиштила је свакога. Према оном како је та система била удешена, мислило се, да ће ве-

---

ЛИСТАК.

ПРАСТАРЕ ТУГЕ ПОНАВЉАЈУ СЕ . . .

Читајући новине и чланке о римској пропаганди у Босни и Херцеговини за поримљење Срба мисле многи људи, особито сељаци, да је ова хајка сада окупацијом Босне и Херцеговине постала, а и ја морам признати, да сам повјест чита, али од пропаганде римске цркве, њезиних прозелита и мисионара баш заиста нијесам ништа знао.

Знао сам, да су у стара времена пророци и апостоли погане у Христову вјеру снубили; да су посље у неко доба светски поглавари по неки крајеви православну чељад на римску вјеру присиљавали; ну то сам сматра за моментани дух времена. Кад се пако новине разкокодакаше на сарајевског надбискупа; на некојег свештеника Бороша; на разноврстне швабске трикаше; на људе, чиновнике, учитеље и свештенике по Хрвааској; опазио сам дубоку политику: „Да се народ у Хрватској и Крајини у Далмацији, Босни и Херцеговини, што више могуће вјерским покретом један проти другом узбуни“; а то је за то, говоре неколи: да се у Босни и Херцеговини швабски чиновници и насељеници лакше учврсте; да се Језуитом прођераним из француске земље насељење у окупираним турским покраинама сметало неби, — да како аустријански и баварски мисијонари бојали су се сметње врез Србе, — дакле нека се мало о себи забаве, ето! завија као мрки вук и часопис „Позор“ са страшном клеветом на Србе и на њихове свештенике. А што нам је „Позор“ са његовом кврекoм помогао? Ту услугу нам је учинио, да знадемо недвојбено, да је његова и његове странке домовина само у папежу; они да су плаћени мисијонари; — у политичком погледу домољуб се несмије на њих ослањати.

Народ у бившој војној Крајини узмјешано станујући незна још никакове вјерске мржње, (тако мора бити међ војаци . . . .) а тко је пазио, могао је међу латинашима хладно сусретање видити; то су догме: „Тко папу неће, тај је јеретик“. Чија је вјера права, нећемо овде говорити; сватко, који то хоће знати, нека чита књиге, премда „Позор“ вели, да би се то морало у цркви проповједати, али ми велимо — не! Слога треба народу!! „Позор“ је ђаво искушатељ! . . .

Што се у цркви збило у осмом, тринаестом и шестнаестом стољећу, то — ја незнам како коме — мени све разјасњује нелажна књига.

„Лексикон“ вели овако:

„Прозелите правити“ зову се они, који друге у своју вјеру премамљују, а то су: римљани, протестанти па и Турци. Израелитом неиде то за руком, а православни приме пријатељски сваког у своју цркву, само не снубе никога, из разлога, што наводно онај, који за новац, за какову част или другу особну корист своју вјеру мијења, нема људског значаја, неможе никоме пријатељ бити, камо ли да би за свој род живот жртвовао.

Онда наставља још овако:

„Мисионари“ били су они посланици, који су већ у почетку христијанства по свјету ходали, да Христову вјеру распространују. Међу осталим напомињем ја нашега Ћирила и Метода. Посље, кад је православни папа Грегор II. нови завјет направио, ходаше по свјету мисионари сваки за своју вјеру, не бијаше један другом на путу, јер христијанство није било распространено. (У народу има приповјетка, да су на свету само два свештеника била. На путовању састадоше се, један упита другога: Како ти је брате? Онај одврати: Добро! Али да тебе нема, било би ми још боље). То су били мисијонари, од којих прости народ ништа незна.

Тако трајаше ови мисијонари осам стољећа, докле 1534—1559 заметнуше се Језуити, који са особитом мудролијом новце сабираше, себи чланове умножаваше, да за нови завјет и нову цркву што више прозелита присвоје. (У неограниченој самовољи огадили су се код области и свештенства!)

У исто време отрже Мартин Лутер множину народа од новог завјета, забаци у његовој вјери римске неподобности: целибат, сам остане и т д. Сад настаде борба и јагма; недостатни виђеше се мисионари и Језуити.

За надокнадити изгубљене привржeнике, показаже се потребне „пропаганде“. Године 1622 заметну папа Грегор XV. „Congregatio pe propaganda fide“, која бива од кардинала и прелата у задаћи, све уеретике изкорјенити, т. ј. оне, који непризнадј папин нови завјет. Ни то неби доста, ваљда нижи свештеници не бијаху послу доста вјешти . . .

Године 1627 папа Урбан VIII. заснова завод за мисијонаре „Collegium seu seminarium de propaganda fide“, којих имаде под различитим именима. Ученици (свештеници) разлазе се по свјету, праве самостане, и послују како који може и знаде. На овакове људе троши се сваке године више од двадесет милиона форината! А како живу сеоски духовници, који неимаду мисије изван жупе?? . . .

Није више папа са свима његовим повјереницима погибељан, (варају га плаћеници . . .) јер протестанти у Швабској, Инглеској и Америци итд. уздржавају и они своје мисијонаре, а ови парализују папину премоћ. Тусија не мари никога примамљивати у православље, она само штити своје вјернике.

Ево овако је! У Босни, Херцеговини, Далмацији и нашој Крајини има такових папиноваца — за њих нитко не мари — прастаре туге поновљавају се! . . . Де да зачиним:

Хрватски писци служе тој пропаганди. „Либерални Хрвати“ натјечу се, тко ће већма и брже послужити ултрамонтанцима. Поштовани „Позор“ утркује се са којекаквим памфлетима, које субвенционира пропаганда по Задру, . . . Загребу, . . . Вуковару, . , . и још незнам куда. То су лоше слуге хрђавога господара. — Само би пришапнуо лијепоме „Позору“, да паметни људи строго луче оно „Religion et Religione“, али то „Позор“ не верма, чини ми се. Тај вајни наш „либералац“ преузноси вјерску свијест и морал у своме табору, а ништи православно свјештенство и богме цијело православље. Јадна ти памет таква манити писарчићу! Та ето јагмите протјеране конгрегације и свакојаки олош . . . а шта је то друго, него да сте мућак и гамад у јадном народу хрватском!!

Оволико сједох те написах истини за љубав, али други пут отворићу ја књигу, у којој је написао добар Хрват ово: „Католички попови поживинчили су хрватски народ“. „Позоре“! како ти се допадам?

Цар Душан.

ковима трајати, и нико није држао, да ће јој скоро крај бити. Мора се признати, да је Бахова система како у целини тако и у свима појединостима добро била удешена. Судство, политична управа била је поверена чиновницима, који су већином свестни били свога позива, и који су своју дужност савестно вршили. Контрола над чиновницима била је најстрожија. У том обзиру Баховој системи није било замерке. Али и најмање кретање на народном пољу од стране ма које народности — потпадало је најстрожијим мерама. При том сва је тежња била на то управљена, да се „немачка култура“ и немштина шири, као што је немачки језик како у званијама, тако и у школама био свуда уведен.

Ово потиштено стање у обзиру народности, осећали су подједнако и Срби и Мађари, и зближење међу њима била је томе наравна последица.

Таман кад се мислило, да та Бахова система најчвршће стоји, кад се мислило, да је за десет година своју пробу издржала — показа се сав трулеж те системе за аустријску монархију. Баховаје система показала, да организација ма како удесна била, ако нема основа у задовољству народа, она се мора кад тад срушити.

Но систему Бахову држаху у Бечу да је најчвршћи организам за монархију, држаху, да централизација Аустрији даје снагу и моћ не само у унутрашњости, него и према спољнем положају монархије. У тој предпостави, Аустрија се са неким самоуздањем заратила у год. 1859 са Француском ради Ломбардије и Венеције.

Ал' у онај мах кад се чиниле припреме за талијански рат од г. 1859, поче и узрујаност у Угарској. Мађарска емиграција у иноземству, подржавала је свезе са упливним личностима у Угарској. Аустријска полиција и ако није могла похватати конце завере у Угарској, ипак је неке и неке личности у сумњи имала да о завери раде. Према тим сумњама многи су тада Мађари за време припреме за рат талијански и за време самога рата, одведени били из Угарско у ческе тврђаве као заточеници. Но тада не само Мађаре, већ и Србе одводише у градове због сумње о завери. Тако су због те сумње проту Стаматовића из Новог Сада (познатог из рата од г. 1848—49) као и неке друге Србе одвели у Темишвар. После талијанског рата све су те особе биле пуштене; пошто им се никаква кривица није могла доказати. Оно време било је и за Србе страшно јер нико није могао знати да неће ноћу из кревета бити извучен, да у Темишвар буде оправљен.

У тим околностима, под ужасном стегом полицајном, у времену том несигурности личне слободе — није се чудити, што се очекивало ослобођење од спољашњих заплета. Нема сумње — као што то и најновији списи Кошутови доказују — да је емиграција мађарска имала силних свеза са незадовољницима у Угарској, као што је мађарска емиграција заиста и покушавала да у талијанском рату угарске регименте побуни против аустријских заповедника. Но ако ово и није у великом обиму пошло за руком, то је ипак известно, да се аустријска војска у талијанском рату није борила са одушевљењем, а ово је лако растумачити, кад се зна, да ни један народ у Аустрији није био задовољан, те се наравно зато и синови тих народа нису могли борити са одушевљењем.

Пораз Аустрије код Мађенте и Солферина у г. 1859. био је за бечке кругове ужасна девилузија. После оног великог самопоуздања, да ће Аустрија моћи и Француску и Сардинију победити — наједаред тако страшни пораз као што су биле битке код Мађенте и Солферина — морао је на бечке кругове утисак највећег очајања учинити. После тога пораза прешло се у другу крајност: бечки кругови постали су малодушни.

На сваки начин и онда, кад се бечки кругови мало опоравише од те малодушности, морали су увидити, да се са системом Баховом у Аустрији даље владати не може. И заиста, моћни министар Бах наскоро даде оставку. С њиме паде знаменита и злогласна Бахова система.

Нови Сад, 28. јула.

— И кикиндски немачки лист, Gross-Kikindaer Wochenblatt“ доноси у своме листку опис Бранкове светковине. Пошто је у кратко нацртао Бранков рад и Бранков значај, прешао је на опис саме светковине, који опис завршује овим речма: „То је течај светковине, која ће остати за српски народ од литерарно-историјске важности. Само онај народ заслужује велике људе, који исте ценити знаде, Срби су то учинили, и тиме су сами себи пошту одали“. Цео је чланак у пријатељском тону написан. Чудновато је и пада у очи, да онда, кад се мађарски листови сви без разлике труде да ову нашу светковину омаловаже, немачки мали листови, па међу њима и они, који иначе у рог владајуће политике дувају, српском народу комплименте за ову светковину одају. Није ли у томе скривена радост, што се ипак крепи дух народносни, па ма то и код нас било. Ако је то, — ми се томе појаву само радовати можемо. Кад сви будемо тако своје пригрљавали, неће нас онда стран елеменат прогутати моћи.

— Прексиноћ је вечерњим влаком (који није путнички, него је мешовити) отишао одавде у Будапешту наименовани патријарх. Дан пре тога није се у Карловцима ништа знало за његов одлазак, и овај је свакојако изненада дошао, јер би се иначе изабрала пре лађа, која управо из Карловаца у Будапешту вози, или бар особни жељезнички влак (Personenzug) из Н. Сада. Да није овај пут у свези са намереним сазивом српског конгреса?

Политички преглед.

У једном од задњих бројева поменули смо како **Кривошије** задају велику бригу меродавним круговима аустро-угарским. Брига ова потицала је највише отуда, што од кривошијских ускока ни један једини није хтео следити примеру оних херцеговачких бегунаца, који се након угушења задњег устанка повратише на своја огњишта. Природно је да ово држање кривошијских и бокешких бегунаца није особито годило у овом питању заинтересованим круговима, а најмање жидовској штампи аустро-угарској, која и данас још свему свету прича, како би се Кривошијани и Бокези врло радо повратили из Црне Горе, но да их од овог корака уздржавају — руске рубље. Држимо да нема потребе да само и једну реч потрошимо на обарање ове пресне лажи бечко-пештанских „представника јавнога мнења“. Приметићемо само тек оволико тој господи. Кад Русија, као што они трубе, својим рубљама издржава у Црној Гори налазеће се кривошијске бегунце, чиме би се онда дала растумачити и оправдати вест, да су ту неки дан 140 ових бегунаца „празних руку“ повратили се на своја згаришта. Ми држимо да су ове невољнике сасма друге ствари од повратка задржавале, и да ту руске рубље нису никакву улогу играле. Желе ли аустро-угарски меродавници да се у Црну Гору пребегли Бокези и Кривошијани поврате својим опустелим кућама, онда ваља прама овим невољницима другим путем да пођу и да се у циљи њиховог повратка других средстава лате. Неоправданим денунцијацијама и простачким грдњама не постизавају се никакви трајни успеси; најмање пак допринеће сретном решењу овог питања ако се и у будуће у тамницу бацали и пред војнички суд изводили буду они бегунци, који се врате својим згаришћима, као што је то учињено са оно 140 Бокеза и Кривошијана, што се ту неки дан повратише из Црне Горе.

Из Пеште јављају да су у задње време између министра финансије и осталих министара вођени преговори у ствари прорачуна појединих министарства. Преговори ови већ су доконани и сутра (29. т. мес.) или прексутра поднеће се министарском савету целокупан прорачун за годину 1884.

Чески земаљски сабор расправљао је 25-ог месеца Ригеров предлог о реформи изборног реда за сабор чески. Дебата била је веома жива. Од стране Немаца учествовали су у истој: Шмејкал вођа немачке странке у Ческој, Парше, Пленер и Барајтер, а од Чеха: Цајтхамер и Тонер. Шмејкал тужио се да Ригер својим предлогом хоће за навек да осигура већину својој странци. Немци морају имати једнака права као и Чеси, јер ових имаде само $^1/_5$ више у земљи. „Ми Немци — заврши Шмејкал — не можемо усвојити реформу изборног реда, којом се поткопавају главни услови нашег народног опстанка.“ Цајтхамер побијао је тврдње Шмејкалове. Међу осталим рече да није истина, да предложена реформа изборног реда крњи права немачких сељака; напротив, овом реформом проширује се изборно право. За Барајтерем прекинута је дебата, те су касније говорили још Херпст и Клам-Мартиниц као генерални говорници Немаца и Чеха, а завршну реч имао је Ригер. Ригер завршио је следећим речима: „Ми Чеси не нападамо на државно јединство. Ми не можемо престати бити Чеси и постати само Аустријанци; ми ћемо у нашој отаџбини остати вазда добри аустријанци, и мирољубиви као што смо, бићемо вазда готови да свами мир закључимо. При гласању дали су Чеси и веленосединци своје гласове за предложену реформу изборног реда; Немци левичари гласили су против исте.

Док су до скора само конзервативни руски листови били незадовољни са поравнањем, што га **руска влада и римска курија** међу собом закључише, почињу сада већ и либерални органи жестоко ударати на руско-папско пријатељство. Један од најглавнијих либералних органа руских, петроградске „Новости“, пишу од речи до речи: „И ако није могуће курију као заклетог непријатеља представити, то је исто тако ни један слободоуман човек не ће признати за неку плодоносну силу, с којом би се савез пожелити могао. Коме није познато да се католичка хијерархија у свакој земљи презентује као засебан друштвени сталеж, са самосталним економним, друштвеним и политичним интересима? Зар је то тако давно, од кад се ово код нас порицати почело, и кад се и сада још пориче, зар то неслужи као доказ да ми начела исто тако мењамо, као и ћудљиво женскиње своје рукавице? Изгледа да руски карактер не познаје и не признаје клерикалство, па ипак се налази људи, који су готови да пођу у Каносу, да тамо папину папучу целивају и да га замоле, да буде тако милостив те да нам пошље једнога нунција.“ Петроградски лист наваћа даље да један од главних узрока који је руску владу на „поравнање“ са куријом римском приволео ваља у томе тражити, што се влада руска нада да ће у курији добити савезника у борби против анархистичке пропаганде.

Разговор с краљем Миланом.

Кореспондент бечке „Н. Сл. Пр.“ имао је ту неки дан с краљем Миланом разговор, о ком поменути лист доноси следећи извештај:

Краљ Милан почео је разговор с неколико примедаба о аустро-угарској штампи. Уопште узевши нема Србија данас повода да се тужи на њу, али по каткад недостаје јој ипак оне наклоности, на коју би Србија, с обзиром на њен садашњи односај према Аустро-Угарској, права имала. Тај односај не само да је коректан, но је управ срдачан и пун међусобног поверења. Хвалевредна задаћа штампе била би да поради, да ова интимност, што данас постоји међу обема владама, пређе на оне, над којима се влада, а аустро-угарска штампа, као развијенија и напреднија, ваљала би у овоме добрим примером напред да пође. За овим повео се разговор о Београда и његовој будућности и о страначким одношајима у Србији. О радикализму изразио се краљ Милан од прилике на овај начин: Не да се порећи да велик део свештеника, народних учитеља и нижих чиновника унапређује и потпомаже тежње радикалаца; али крај свега тога и ма да је уплив његов данас још доста велик — радикализам у Србији све више опада. Воће, које паролу издају, јесу већином млади људи, код којих частољубље претеже јасност појмова о задаћама државе. Славен је већ по природи својој „фрондер“, било да је исток, југ или запад отаџбина његова. Специјално у српском народу влада осим тога јака демократска струја. а значило би исту сасма хрђаво схваћати, кад би је хтели идентификовати са наклоношћу ка комунизму и социјализму. За комунисту је Србин с једне стране сувише добродушан, с друге опет сувише имућан. Српски сељак — верујте мојој речи — нема за такове проблеме апсолутно никаква смисла, нити их је у стању разумети, шта више и саме уставне слободе прелазе његов хоризонат. Шта он жели, то је општинска слобода, добро правосуђе и — у овом се слажу сељаци свију земаља и сваког времена — што мање пореза. Ово задње и јесте средство којим радикална агитација примамљује српског сељака. Мора се осудити, да се изображенији људи, једино усљед жуђе да играју неку улогу, дају завести на овако опасне обмане. Разуме се да народу по унутрашњости годе ови сирепски гласови о укидању пореза. Кад дотични експеримент не би био одвећ опасан по српску државу и народ српски, и кад не би овима управо пропашћу грозио, онда би за брзо дискредитовање радикалаца најбоље било, да се за неко извесно време влада у њихове руке положи. За по године били би потпуно доведени ad absurdum и нашли би у земљи на много жешћи отпор, но што је онај, с којим садања влада посла има. Радикалци на жалост нису опозиција, која би за владање способна била.

„Друго крило опозиције — настави краљ Милан — чине око Ристића сакупљени либералци. Ови представљају опозицију, способну за владање. На жалост већина ових људи неће да поња време и потребе овога. Њихов идеал било би да све при старом остане, а многи међу њима оградио би Србију кинеским зидом. Радикалци поњају потребу живог саобраћаја са иноземством и не стоје у начелној опозицији према неким продуктивним подузећима, као што су градња жељезница и подизање народне банке. Са сметеним модерним назорима прихватили су уједно и оно, што је добро у модерној држави, и баш у томе, што се све ово у њиховим главама као магла једно у друго прелива, лежи незрелост њихова. Либералци су пак људи, који би хтели да стоје на једном месту, и који би од Саве начинили ограду против јевропског духа и модерног напретка. Странка, која остаје при застарелим и преживелим назорима у онај мах, када је Србија прегла да на свима пољима потпуно задовољи својим државним задаћама, када је иста почела осбиљно да ради и напред да тежи, — та странка лишава се сама собом сваког изгледа да поново на владу дође. Шеф садањег кабинета, госп. Пироћанац је човек, ког ја веома уважавам, човек озбиљан и пун воље за радом, који свему и свачему разлога и основа тражи. И остали чланови служе на част кабинету. Наиме два својства садањег кабинета морам као особите врлине нагласити: озбиљан рад и одступање од шовенства. Било је времена, у ком сам и сам у неколико шовен био и овај правац потпомагао; али у оно доба било је шовенство на свом месту. Било је то оно време, када се приправљала она фаза источног питања, која је свог закључка нашла у берлинском уговору. Одобриће ми се, да би Србија врло тешко постигла и оно мало умерених стечевина уговора берлинског, да се није активно заузела за своје народне интересе. Моји министри увиђају да је положај Србије након берлинског уговора сасма други постао, и ја им то увиђење рачунам као највећу заслугу. Шовенство извршило је у овом погледу своју дужност, и од њега се данас у земљи тек само још слаби трагови налазе. Шовени чине сасма малу гомилицу, већина становништва жели енергично заштићавање и њежно неговање својих материјалних интереса. Српска влада, која схваћа своју задаћу, мора своју главну позорност обратити на подизање благостања и културе, на унапређење саобраћаја, на решење великог проблема реорганизације управе и на утврђење војене организације. То чини садања влада и за то се око њене заставе и купе сви, који мира и реда желе, у цељи све то јачег прикључења уз Европу и њене културне задаће.“

„Реформа управе — продужи краљ Милан — за сада је најважнија и најтежа задаћа за Србију.“ Напоменув како је од вазда завидио Аустрији због ваљане управе, изјави краљ Милан да управа у Србији због тога рама, што нема довољно исшколованих и извежбаних људи, јер се млади људи понајвише одају иржињерској, леварској или правничкој струци, а не ће да се посвете административној служби.

Најзад дође говор и на питање о балканском савезу. „Мисао ова — рече краљ Милан — није без сваке оправданости, а отуда се даје протумачити, да штампа балканских држава питање ово веома живо расправља и да те расправе по каткад нађу одјека у јевропској преси. Као што то на овоме свету на жалост врло често бива са много којом лепом и жељеном ствари, — стоје и остварењу ове мисли веома велике тешкоће на путу. Политичком књижевнику не ћу открити никакву тајну кад упозорим на дивергенцију интереса, која раставља не само поједине народе балканскога полуострва, но догађа се и огранке једнога и истога стабла. Међу Србима а Грцима истина нема спорних тачака, но међу Бугарима и Грцима, Црногорцима, и Арбанасима, Арбанасима и Грцима постоји сувише велика утакмица, и пројект балканског савеза имао би да се бори са веома великим тешкоћама. Што се тиче Румуније, настаје питање, у колико би и да ли би уопште у овом погледу желила да буде урачуната међу балканске државе. Ја не би хтео балканској федерацији будућност порицати, али у садашњости постоји она тек у сфери публицистичких расправа. Ако будемо дужега века видићемо шта ће се у овом случају као јаче показати: гонећа сила заједничких интереса балканских народа, или спречавајућа моћ стварних одношаја и реалних услова живота.“

Тако поменути лист о назорима краља Милана.

ДОПИСИ.

Д—о Н—ћ. **Мошорин** 23. Јула. (Стварање певачког друштва.) У најновије време опажа се по целом нашем народу, где год га има, где се дижу установе, које само на част и на корист могу служити српском народу. Те су установе певачка друштва. Тако и овде у Мошорину, у срцу Шајкашке, прегнуше два младића, да оснују певачко друштво. Не може нам се, а да не споменемо и имена тих младића, који своје школске ферије посвећују тако лепом раду. Једно је Радослав Марковић, а друго Божидар Јефтић гимназисте, обојица синови, ваљаних грађана мошоринских. О Вел. госпођи мисле они да приреде забаву, па да чист приход од те забаве остане на чување до идућих ферија, о којима ће се опет забава приредити. Када се чистог прихода толико накупи, да се може увести засебан коровођа, онда ће се основати и стално пев. друштво, које ће у цркви појати, јер је заиста жалосно, кад се оде у наше сеоске, а богме и гдекоје варошке цркве, и кад се чује оно појање. Ја тако појање не треба се чудити, што свет не иде у цркву. Но, као што код нас обично бива, да се сваком предувећу стављају препреке, тако и овде неки Гаврa Јовановић (присни присталица солге Николића) са неким патосом говори, како то несме бити, јер се певачи могу побости ножевима, па ће и „власт“ имати посла, а даље, то је против државе, јер то по закону не сме бити Међер су то равлови достојни памети каплар — Гаврине, кога солгабиров Николић намешта за привременог кнеза мошоринског. Да су певачи тако дивљи као каплар-Гавра, она би се можда побила ножевима, али пошто су они мирни људи, то нека се Гавра не боји, јер не ће морати преврћати свој капларски законик, у ком ће наћи параграф, по ком се певачке дружине забрањују. Да исти Гавра Јовановић није велика присталица ergo и пријатељ Николићев, не бих ја ни трошио толико речи, али овако добро је да се узме на знање.

На грађанима мошоринским остаје да својски потпомогну и да се заузму за то предувеће, које досад већ лепо напредује, па ће сва зујања тих каплара остати на лијо.

Дневне новости.

(Руска царица Марија Феодровна) путоваће месеца августа у Данску, да посети своје родитеље, краља и краљицу данску. Царицу пратиће по свој прилици сва деца њезина. У исто доба доћи ће у Данску и остале две у Инглеској удате сестре царичине и брат јој краљ грчки Ђорђе, тако да ће сва породица краља данског на окупу бити. Говори се да ће и цар Александар пратити своју супругу у Данску.

(Дарови за пострадале на острву Искији). Њих. Велич. краљ Фрања Јосиф и краљица Јелисавета даровали су 20.000 фран. за потпору невољника на острву Искији. На исту цељ приложио је Виктор Иго 1000 фран., а мађистрат града Беча 10.000 лира.

(Др. В. Богишић.) „Срп. Нез.“ доноси ову белешку: Г. др Богишић, Србин дубровчанин, чувени наш правник, одликован је ово дана од владе француске врло ретким одличијем: d' officier be l' Instruction publique“ („златном палмом официра народне просвете.)

Ово одличије ретко који не Француз добија. Оно је највиши степен одликовања, који се у Француској даје људима који на пољу науке стеку заслуге. Нама је мило, што се наш сународник тако одликује, те му и један од првих народа европских признаје његове заслуге, стечене на пољу науке. Са одликовањем г. Богишићевим, одликује се и онај народ, из чијег је крила такови научник поникао. Народ српски дао је из свога крила синове, који су добили својим радом значај европских величина, па такови народ може за цело рачунати на лепшу будућност. Такови народ мора бити признат за чињеницу, у колу осталих културних народа.

Ми би желели, да се што пре отвори поље нашем Србину Богишићу у крилу српског народа, а то ће бити кад се у краљевини Србији отвори универзитет.

(Одликовање.) Подмаршал у миру, Србин Давид Ђурић постао је на основу одличији витешког крста Леополдовог ордена у смислу статута тога ордена бароном.

(Испит зрелости на српској великој гимназији у Карловцима). Ове школске године држао је испит зрелости на горњој гимназији 6. 7. 8. и 9. августа у присуству владиног повереника др. Мат. Ухлирша. Од 10. ученика, који се пријавише за испит зрелости, положили су га њих шесторица и то са одличним успехом Јовановић Петар и Коларовић Светислав из Карловаца, а са добрим Влашкалин Милош из Врањева, Ђурић Александар из Вел. Писанице, Падејски Павле из Добановаца и Фрања Хес из Карловаца, а остала четворица одбачени су, које на по године, које на читаву годину. Повереник из Загреба није додуше поступао при испиту као прошлих година, али је ипак пристрастан био и неправедан, јер међу одбаченим има и такових, који су добри ђаци и који нису заслужили да падну; особито је строг био из математике и физике, из којих је предмета и порушио њих четворицу. Његова Наименованост гледа равнодушно, како му се пред носом разбацује хрватски повереник из Загреба!

(Земљотрес на Искији). Талијански листови пуни су извештаја о несретном догађају на острву Искији. Извештаји ови баве се највише резултатима откопавања и описују избављење појединих особа, од којих су неке 3, 4 па и 5 дана под рушевинама провеле. О једном таком случају јавља дописник „П. Лојда“ следеће: 23. тек. мес. око пола 4 сах. по подне приспесмо на Искију. На обали затекосмо читав вашар. Тек што учинисмо неколико корачаји, наста од једном скоро нема тишина свуд око нас. То је био сигуран знак да се нешто ванредно морало догодити, јер Неаполитанац не уме ћутати. Смотрисмо пред нами гомилу људи и упутисмо се к њима. Дошав ближе видесмо појаву, која се неда лако пером описати. Омален слабачак старац беше изнемогле руке своје обвио око врата здрава човека од својих 40 до 45 година. Старац, коме је могло бити око 80 година, био је тако јако потресен да није могао ништа друго рећи до ли: „Сине! мој мили сине!“ Син старчев покушавао је сакрити своју узбуђеност, но не мога одолети. Сузе му ударише на очи, снажним рукама уздиже слабачког старца к себи и поче га миловати и љубити. Отац и син спасли су се скоро чудноватим начином. Обојица били су 5 пуних дана под рушевинама и тек 23 из јутра ископали су сина а неколико сати доцније и оца.

Пођосмо даље. Уз пут морадосмо прелазити читаве хумке од рушевина. Пронесоше поред нас једног младића од својих 17 година, ког мало пре изкопаше. Био је блед ко крпа, но отворене очи показиваху да у њему јоште живота има. Мало даље наиђосмо на рушевине једне куће. Рекоше нам да су ту пре неколико сати ископали две живе женске.“

Талијански народни заступник Фортунато приповеда у „Пунголу“, да је са више другова био управо у дворани гостионице „Никола Сентинела“ нада изненада чуше јаку буку, а одмах за тим порушише се зидови уз силан прасак. Фортунату пође за руком однети на леђи свога болесног стрица Мабоа. Корачајући у мраку осети изненада како га нешто зграби за ноге; опази неке своје пријатеље, који сеђаху на зиду; но у тај час повуче их зид у дубљину.

Свеучилишни професор Лабанка приповеда, да је седио у једној гостионици, кад се зграда поче рушити. Не зна ни сам како се спасао. Стајао је међу два стуба, који су две собе растављали. У бежању разирскаше му комади рушевина десно ребро. Са свих страна чуо је грозне вапаје, који долажаху испод рушевина.

Један од спашених приповеда међу осталим: „Седили смо у једној соби гостионице „Никола Сентинела.“ Био је ту и неки инглески пијаниста, кога смо молили, да нам што на пиану одигра. Устручавао се, но најзад пристане да ће једну од присутних госпођа пратити на пиану код певања. Одемо у собу где је гласовир стајао. Инглез отвори пиано, свак чека да жице зазвуче, у тај мах затутњи изненада грозан прасак и мрак застре све. Све се у тили час сруши, а од свију који беху у соби, само двојица преживише несрећу. Лешина певачице Елизе Тапути нађена је на обали морској; како је онамо доспела, нико не зна да каже.

Мерник Заратини јавља у „Пунголу:“ У гостионици „Сове“ порушиле су се три собе; у једној био сам ја, кад се изненада угаси свећа и око мене стаде се све колебати. Некако се довукох до врата, где остадох до зоре. Било је врло тешко доћи до обале, јер су са свих страна зијале пукотине, а из дубљине продираше вапај, који је срце парао. Пође ми за руком, да спасем двоје деце и да их вратим њиховој мајци. Продирући даље опазим међу рушевинама размрскана женска леђа и руку, на којој се блисташе драгоцено прстење; у близини лежао је супруг те несретнице, који непрестано викаше: спасите ми само њу, а не бринте се за мене. У тај мах поруши се камење и засу несретнике.

Кореспонденат једног страног листа јавља да се разговарао с младим женскима Кобузијевом и Левијевом, које је женијски капетан Мастелон избавио испод рушевина Касамићиоле. Гђца Кобузијева причала му је: „После катастрофе остала сам онесвешћена. Кад сам доцније к себи дошла, чула сам глас своје пријатељице, која ме је именом дозивала. Охрабрисмо се и чекасмо стрпљиво, шта ће доћи. Чекале смо и чекале; чусмо кораке, који се приближаваху месту, где ми живе сарањене бесмо, а за тим разабрасмо опет, како се ти кораци удалише од нас. Плакасмо и викасмо — но све беше узалуд. Нико нас не чу, нико нам не донесе помоћи.

Могле смо сасма добро да распознамо монотони шушањ мотике, али кад већ сигурне бесмо да ће до нас допрети, учини нам се као да се раденици и опет удалише од нас, и ми изгубисмо већ сваку наду на спасење. Гђца Левијева тешила ме је; разговарајући се проведосмо још неколико сахата. Гђца Левијева нађе у рушевинама, што нас са свију страна окружаваху, једну крушку и једну шљиву, које поделисмо и слатко поједесмо, јер обе бесмо јако огладнеле.“

Гђца Кобузијева заврши своју причу с изјавом да се не да представити каква је то срахота: бити пуних десет сахата жива под земљом сарањена. Доцније дознало се да ове младе женске несу 10 сахата већ пуна три дана под земљом провеле. —

Капетан Тупути, заповедник једног ратног брода талијанског погинуо је заједно са женом и дететом. Другови капетанови знали су, да је жена Тупутијева понела собом много новаца и других драгоцених ствари. Када ископаше капетана, жену му и дете, не нађоше никаквих новаца. Другови погинулог капетана дадоше довести 50 момака с ратног брода, који након дужег копања нађоше међу рушевинама новчаник са 10,000 фр. рente и разних адијара у вредности до 100,000 фр. —

Дописник једног талијанског листа пише: „На месту где је некада био трг Касамићиоле могао си приметити слику, која је потресала душу и срце мимопролазећег. Ту је стојала млада надвојводкиња Калабрито, лица бледа, упалих очију, полуотворених уста и укоченог погледа. Главу беше приклонила на груди мужевљеве. Изгубила је матер и сина. Муж би да је одведе са рушевина, но она не ће ни подашта да остави место, под којим су сарањене до мужа најдража јој лица. Тужним гласом понавља без престанка да су њена мати и син јој може бити још у животу и да би се откопавањем рушевина спасти могли.

(Колера у Мисиру.) Из Александрије јављају да је у задње време појачан војнички кордун око овога места, јер да постоји опасност, да би народ из оближњих места, у којима колера јако бесни, могао почети бежати у Александрију. Санитетска комисија обратила је највећу пажњу месту Розети, где је у задње време колера беснити почела. У селима Танти и Загазиг умрло је 22. тек. месеца 84 особе. Село Ширбин-ел-Кум изумрло је, у потпуном смислу ове речи. У Каиру власт је морала на силу да деложира становнике предграђа Стари Каиро. Предграђе ово било је право легло колере. Становници Старог Каира смештени су у логор, међ Каиром и Хелуаном. Из разних крајева Мисира, који до схора још не окужени беху, долазе вести, да се и онде колера одомаћила.

(Из Ђиређхазе) јављају да је Мориц Шарф враћен својим родитељима, и да је већ отпутовао с овима пут Пеште, где ће га дати да учи занатлијску школу.

Политичке вести.

— Са Цетиња јављају да је Петар Карађорђевић у пратњи брата му Арсена 26-ог тек. мес. онамо стигао и да је најсрдачније дочекан. Престолонаследник црногорски и војвода Божо Петровић били су гостима у сретање изишли.

— Из Београда јављају да ће 2-ог августа престолонаследник Александар свечано у војску увршћен бити. — Секцијони предстојник министарства финансија, Петровић, отишао је у Беч да проучи организацију управе аустро-угарске банке.

— Немачки цар Вилем стигао је 26. тек. у Гастајн. Истог дана отпутовао је у Салцбург, одакле ће 27. тек. мес. отићи у Ишл, где ће посетити краља Франца Јосифа. 28. враћа се цар Вилем у Гастајн.

— У Шпанији било је опет устанка. Војска која је лежала у месту Бадајоз побунила се, прокламовала републику и позатварала све званичнике. Најновије вести јављају пак да је устанак већ угушен. Један део усташа ухваћени су и позатварани, други умакоше преко португалске границе.

— Међу Младо-Чесима и старо-Чесима као да ће опет доћи до раздора. Да би осигурали и утврдили дисциплину у свом клубу закључише старо-Чеси, да се на статутима клуба неке измене спроведу, но како би се тим изменама младо-Чесима отежао улазак у клуб и опстанак у овом, то су њих шеснајсторица изјавили, да ће иступити из клуба ако старо-чешка већина спроведе намерене измене.

— Комисија за уређење угарско-румунске границе обавила је свој посао у чикској вармеђи, те ће сада прећи у харомсечку жупанију.

— У Тријесту бацане су и опет петарде. Полиција није могла да изнађе кривце. Петарде бачене су истога дана, када се у Тријесту дознало да је Њег. Велич. поклонило 20,000 фор. за пострадале на острову Искији.

— У инглеском парламенту изјавио је Гледстон да се инглешка политика у погледу Мисира ни у чему није изменила. Колера је задржала посао реорганизације, с тога се и војска не ће моћи тако брзо повратити.

— Из Берлина јављају да је Крашевски пуштен на слободу — пошто је положио кауцију од 30,000 марака.

Народна просвета.

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

Тежак, орган српског пољопривредног друштва. Власник и издавалац „Српско пољопривредно друштво“. Одговорни уредник Паја Т. Тодоровић. Година XIV. Број 7, за јули 1883. У Београду 1883. Садржина ове 7. свеске је следећа: I. Чланци: 1.) У прилог побољшању наше домаће расе оваца, (свршетак) од Сретена Поповића. 2.) Енглеско сточарство: Свињче (наставак), пише проф. К. Црногорац. 3.) Право време јесењег сејања, од Илије Кремића. 4.) Како да подигнемо свилодеље, од Св. Љ. Гавриловића. 5.) Неродност воћака, од Д. М. Јовановића. 6.) Шта се ради у Августу. II. Белешке: Буба маказар, Шуга. Распознавање вештачки обојених вина. Нешто за практичне челаре. Нешто о грађењу црног вина (са сликом). Справа којом се откива коса (са сликом). Гривна за заглављивање косе (са 2 слике) без клинова. — Каквоћа свињског меса зависи од тога каквом је храном свиња гојена. — Уплив стрижења оваца на њихово храњење. — Како се можемо просто и брзо уверити о доброти једне машине. — Један начин плашћења сева по нишном времену. — Ђубрење воћака пепелом. — Уништавање гусеничних гнезда. — „Еукалиптус глобулус“. — Да се зрење воћа убрза. — Како се односи зрно према слами. — Топло млеко као лек. — О заражљивом побацивању код краве. — Мочење јечма и кукуруза за сејање, — средство против сњети. III. Пољопривредни гласник: Шумарски курс. Стечај. Маказар на виноградима неготинским. Филоксера у Жабарима и београдском округу. Комисија за државну ергелу. Челарска скупштина. Справа за сортирање шљива. Стање летине у месецу Јулу. Увоз оваца у Париз. Пољопривредна подружина за Крушевац и околину. Народна школа и пољоделство. Производња и потрошња меса у европским државама. — Пројект правила првог српског шљиварског друштва (свршетак). Краљевска дарежљивост (5 нових сушница). IV. Наши дописи: Из Тамнаве ваљевске — Крупња. V. Јавна говорница: Справе за цеђење меда и воска; ручни млин за жито; неродност код дуња (питања). VI. Огласи: Стечај за календар. Оглас (на корицама).

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

(Стање радова на српској железници 16. јула ове године.) У рипањском тунелу пробијено је 1477 мет. 11 сант.; остаје још да се пробије 122 мет. 89 сантим. Радника на целој линији било је 4185. Намештање шина доведено је до станице вароши Параћина, која је на 155 кил. 200 м. од Београда. Намештање шина од Велике Плане к Београду постављено је на 5 кил. 840 мет. У недељу 17. ов. м. била је у Параћину велика светковина у славу доласка прве локомотиве у варош Параћин. „Видело“.

ПРИПОСЛАНО.*)

Одговор.

Због изјаве, што су је г. одборници црквено-школске општине у Ћали изнели у 106. броју цењене „Заставе“, слободан сам, високоцењено уредништво замолити, да овај одговор на напомену изјаву у цењеном Вашем листу увратите.

Ја сам у 90 броју цењене „Заставе“ површно само напомеуо газдовање, управо расипање са готовином црквено школске општине у Ћали, но како су два г. председника г. перовођа изјавили: да је мој допис неистинит, пука измишљотина и подло подметање; „да лаж не турам у свет, јер су јој ноге веома кратке; да своју потвору што пре оправдам с позивом на дело или „црно на бело“, јер ће ме, све док то неучиним, држати да се ни за длаку нисам увврсио изнад подлих потказивача“ — то сам приморан, и ако нисам био вољан, газдовање управ расипање са готовином црквено-школске општине у Ћали у неколико питања изложити. Потписана г. одборници под изјавом у име црквено-школског одбора у Ћали постигли би оно, што су хтели својом изјавом, наиме мене да демантирају, себе да увисе над осталим одборницима и да се чистим и невиним прогласе — но дела њихова не допуштају им.

Нерад и даље се бранити од г. одборника, јер се немам због чега извињавати, ја ћу само ово неколико питања ставити на г. одборнике.

1.) Коме је дат школски новац и како?, да ли као милост каква њиова или имовина будућег нараштаја нашег и зашто се из штедионице извадио;? да ли ће се исти новац повратити надгод у касу и да ли расте постотак на раздавани новац?

2.) Зашто су се г. председник црквено-школске општине и г. перовођа вукли по суду у Кањижи? да-ли из милости какве или-ти због новца црквеног?

3.) Зашто се напоменути г. председник посваћао, потукао и изгребао тутора црквеног у биртији? није-ли за то што је тутор, иначе поштен човек, пребацивао председнику и претио му. да ће га тужити?

4.) Кад је био местни г. парох Ђ. Јаковљевић са старости изнемогао, није-ли одбор решио да се не преда молба, управљена на консисторију у Темишвару на пошти ћалинској, јер је поштар син поменутог г. свештеника, него о новцу народном закључише г. председник и перовођа у оближње место на коли се одвести и тамо предати молбу на пошти? Зар не знају г. одборници да поштар препоручено писмо а ни друго какво отварати и задржати не сме? Али, да г. одборници мислише да је то имовина црквено-школске општине, па се посумњаше!

Оволико за сад; а г. одборницима (разумем само г. председника црк.-школске општине и г. перовођу) стоји до воље да одговоре на ова питања. Па ако докажу делом да није тако, као што наведох, него ако одговоре на сва питања повољно по себе али на истини основато и промишљено, то ћу ја онда све, што су у 106. броју изнели на мене, одобрити и признати — дотле пак задржавам себи право дотичну господу сматрати као оне, који се увносе и хвастају нечим, што није у ствари, и отворено исповедати да је нова изјава кров и кров неистинита, по све неоснована.

У Потисју на Аранђелов-дан летњи 1883.

β+γ

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво овога листа. — У.)

Метеоролошки и хидрометарски извештај са новосадске станице од 23. до 29. јунија (по рим.) 1883.

Јунијум	На 0° свежено стање барометра Милим. 700 + 6h	2h	10h	Средина	Температура ваздуха по Целзијевој скали 6h	2h	10h	Средина	Небо ведро = 0 сасвим облачно = 10 6h	2h	10h	Средина	Правац и јачина ветра. Нимало ветра = 0 Најјачи ветар = 10 8h	2h	8h	Падеж за 24 сата у милиметрима Висина	Врста	Висина воде у Дунаву у метрима	Висина воде под земљом у метрима	Температура воде по Цел.	Примедба.
23.	49·6	50·2	51·2	50·9	15·8	21·1	17·2	18·8	10	5	9	8	NW₂	NW₃	NW₂	7·5	кина	5·27	5·20	18·0	
24.	50·9	51·7	53·0	51·9	16·8	17·8	16·8	17·1	3	10	10	8	NE₁	NE₁	N₂			5·31	5·25	17·5	
25.	53·8	54·0	53·9	53·9	14·6	22·8	16·4	17·9	6	5	0	4	NW₂	W₂	W₃			5·37	5·15	17·0	
26.	53·7	53·6	54·3	53·9	16·3	26·3	19·2	20·6	0	6	9	5	S₁	SW₂	S₃			5·45	5·29	17·5	
27.	55·1	54·5	54·7	54·8	18·8	26·2	18·7	21·2	8	8	8	8	E₂	E₂	W₂	1·6	„	5·54	5·24	17·5	
28.	55·0	55·0	56·3	55·4	18·5	21·0	19·0	19·5	8	10	8	8	N₁	NE₂	NE₂	1·05	„	5·60	5·27	18·5	
29.	57·7	57·5	57·6	57·6	17·2	24·0	16·8	19·0	4	8	4	4	NE₂	NE₂	SE₂	21·6	„	5·70	5·34	17·0	

Јунијум	Влага у проценти. 6h	2h	10h	Средина	Притисак паре у милиметри 6h	2h	10h	Средина	За 24 сата температура Највисока	Најнижа	Падеж за 24 сата у милиметрима Висина	Врста
23.	85	52	70	69	11·4	9·7	10·2	10·4	22·0	15·0		
24.	76	61	78	72	10·9	9·3	11·2	10·5	17·8	14·8		
25.	81	50	79	70	9·9	10·3	11·0	10·4	23·4	13·2		
26.	81	55	88	75	11·2	13·9	14·6	13·2	26·7	14·5		
27.	85	53	90	76	13·6	13·2	14·5	13·8	27·0	16·8		
28.	92	78	87	86	14·6	14·5	14·1	14·4	23·2	17·0		
29.	86	49	81	72	12·5	10·8	11·6	11·6	24·0	15·5		

ПРИМЕЂБА. 1.) 7h, 2h, 9h значи, да се бележи у 7 сахата у јутру, у 2 сахата после подне и у 9 сахата у вече.
2.) Код ветра значи N северни, NE северноисточни, E источни, SE југоисточни, S јужни, SW југозападни, W западни, и NW северозападни ветар.

Колика је вода у Дунаву под Новим Садом.

Понедељак	25.	јула	4 мет.	59	сантим.
Уторак	26.	„	4 „	54	„
Среда	27.	„	4 „	43	„
Четвртак	28.	„	4 „	29	„

✝

Са преголемом тугом и болом у срцу, јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима тужну вест, да нам се премила и добра мати, сестра, тетка, пуница и шогорица

ЉУБИЦА ШИЛИЋ

рођ. МАРКОВИЋ

после тешког и дугог боловања 23. јула у $^3/_4$6 сати у јутру у 57 години живота свог у вечност преселила.

Уједно изјављујемо топлу захвалност целом местном поглаварству, свештенству и грађанству, тако исто гг. Пери Ђурчићу и Глигорији Кнежевићу томашевачком и јарковачком пароху, Чеди Петровићу јарковачком учитељу и Пери Топаловићу, који су многобројним присуством својим, тужним ал дивним пајањем, тужан спровод увеличали, и тиме нашу преголему тугу у неколико ублажили.

У Увдину 25. јула 1883.

Катинка Стојковић кћи, неутешима јединица, Сока Марковић, Марта Ћирић сестре, Тома Стојковић вет, Арсеније Ћирић шогор, Лука Поповић, Сима Ћирић, Милан Ћирић нећаци.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено место у стипендијској закладе Петра Костића са годишњом стипендијом од 350 ф. за слушаоце правних наука.

Молбеници ваља приложити: 1.) крштено писмо; 2.) лекарску сведоџбу о здрављу и накаламљеним богињама; 3.) школска сведочанства од последње две године; и 4.) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико родитељи молиочеви имају деце.

По вољи оснивачевој и наредби министарској морају правници питомци ове закладе слушати науке у Пожуну.

Првенство на стипендију имају од најспособнијих ђака за науку синови Черевићки, а после њих молиоци родом из Срема.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје до 24. августа (5. септембра) о. г.

Из седнице књижевнога одбора „Матице српске", у Новоме Саду 28. јула (9. августа) 1883.

Подпредседник књижевног одељења „Матице Српске":

Филип Оберкнежевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.
секретар. 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено место у стипендијској закладе Гавре Романовића с годишњом стипендијом од 200 фор. за слушаоце живописне академије или вајарске уметности.

Молбеници ваља приложити: 1.) крштено писмо; 2.) сведочанство сиромаштва, у ком треба да је означено и то, колико родитељи молиочеви имају деце; 3.) школска сведочанства од последње две године; и 4.) лекарско сведочанство о здрављу и накаламљеним богињама.

По наредби оснивачевој Вуковарци имају првенство на ту стипендију.

По министарској наредби не сме ни један питомац у једно и исто време уживати две или више стипендија.

Рок овоме стечају траје до 24. августа (5. септембра) о. г.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске", у Новом Саду 28. јула (9. августа) 1883.

Подпредседник књижевног одељења „Матице Српске":

Филип Оберкнежевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.
секретар. 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено питомачко место из закладе Христофора Шифмана за слушаоце виших педагошких наука са годишњом стипендијом од 200 фор.

Стипендију ову могу тражити православни Срби из Угарске, који су најмање шест гимназијских разреда или ув то и приправничке науке свршили с врло добрим успехом, па желе слушати више педагошке науке.

Молбеници ваља приложити ове исправе: 1.) крштено писмо; 2. лекарску сведоџбу о здрављу и накаламљеним богињама; 3.) школско сведочанство од последње две године; и 4.) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико родитељи молиочеви имају деце.

По вољи оснивачевој првенство имају новосадски синови, а после њих, или ако таквих не би било, Бачвани.

Према наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје до 24. августа (5. септембра) о. г.

Из седнице књижевнога одбора „Матице Српске", у Новом Саду 28. јула (9. августа) 1883.

Подпредседник књижевног одељења „Матице Српске":

Филип Оберкнежевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.
секретар. 1—3

СТЕЧАЈ.

На два сомборска селишта упражњена су учитељска места, на која се овим расписује стечај. Са сваким од ових места скопчана је плата од 400 фор. а. вр., слободан стан и за школу нуждан огрев. Оспособљени компетента, који желе ова места получити, нека се са молбеницама и нужним исправама обрате на председника школ. одбора, компетовати могу само мушки.

Рок стечају овоме је 6 недеља од првог његовог уврштења.

Из седнице школ. одбора држане у Сомбору 19. јула 1882.

Јов. Благојевић, перовођа. 2—3 **Радуловић**, председник шк. одбора.

ОГЛАС.

Кућа у месту под бр. 910. лежећа у доњој лебарској улици продаје се из слободне руке. Вољни купци нека се обрате на потписаног као куће газду.

2—3 **Тоша Вуковић.**

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено место из стипендијске закладе Петра Костића са годишњом стипендијом од 350 ф. за слушаоце правних наука.

Молбеници ваља приложити: 1.) крштено писмо; 2.) лекарску сведоџбу о здрављу и накаламљеним богињама; 3.) школска сведочанства од последње две године; и 4.) сведочанство од политичке власти о сиромаштву, у ком ваља да стоји и то, колико родитељи молиочеви имају деце.

По вољи оснивачевој и наредби министарској морају правници питомци ове закладе слушати науке у Пожуну.

Првенство на стипендију имају од најспособнијих ђака за науку синови Черевићки, а после њих молиоци родом из Срема.

По наредби министарској не сме ни један питомац уживати две или више стипендија у једно и исто време.

Рок овоме стечају траје до 24. августа (5. септембра) о. г.

Из седнице књижевнога одбора „Матице српске", у Новоме Саду 28. јула (9. августа) 1883.

Подпредседник књижевног одељења „Матице Српске":

Филип Оберкнежевић, с. р.

А. Хаџић, с. р.
секретар. 1—3

СТЕЧАЈ.

Усљед оставака двајух учитеља, имају се на овдашњој православној мушкој школи попунити два учитељска мјеста.

Плата је учитељима 600 фор. а. вр. у готовом, 30 фор. као релутум за огрев, слободан стан и 50 фор. у име путног трошка.

Плаћу примају учитељи из благајне православног општества Мостарског у мјесечним ратама унапријед и то најточније.

Учитељи који ово место добити желе, морају сведоџбама доказати да су српску учитељску школу ма где али са добрим успехом свршили а ув то да су црквеном пајању и правилу потпуно вјешти.

Добро инштрујиране молбенице ваља потписаном надзорништву најдаље до 6 (18.) августа о. г. поднијети.

Школско надзорништво у Мостару 3 (15.) јула 1883.

Гринвалд с. р.
школски надзорник.
2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Фенлаку (у арадском протопревитерату) расписује се овим стечај. Са овим местом скопчана је осим стана, који се састоји из 2 собе, кујне, подрума, коморе, шупе и штале ова плата: 300 ф. а. вр. у готовом новцу, 20 кибли жита и 8 хвати дрва. Учитељ добија још у име накнаде за 3 ланца учитељске земље 32 фор. годишње, у име писаћег прибора 8 ф. и најпосле у име накнаде путног трошка приликом похађања учитељског збора 15 ф.

Просителји имају најдаље до 20. августа т. г. молбенице своје месн. срп. школском одбору у Фенлаку поднети.

У Темишвару, 19. јула 1883.

3—3 **Мита Долга**,
епарх. школски референат вршачко-темишварски.

СТЕЧАЈ.

Из закладе блажен. поч. Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зовук упражњено је једно стипендијско место, на које се овим стечај објављује.

У смислу 9 тачке III. одсека основна писма годишња стипендија ученика средњих школа, док је у месту својих родитеља или старатеља износи 100 фор. ван места својих родитеља или старатеља на страни 250 фор. а слушаоц на свеучилишту или академији 400 фор. Издавање ове последње стипендије по свршеним наукама на свеучилишту или академији продужиће се за годину дана у цели, да за то време питомац дужан буде докторски степен постићи, или ако се одао уметништву, на путовање у иновемство ради бољег и практичног усавршења у дотичној уметничкој струци.

Стипендију ову могу добити у првом реду суботички сродници блаж. поч. Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зовук, у другом реду сродници ван Суботице; ако ни ових нема у трећем реду суботички синови, који са фундаторима нису у сродству, на послетку ученици православне источне вере и српске народности ма из ког краја Аустро-Угарске монархије без обзира на сродднички одношај.

Који желе стипендију ову добити, нека своје по пропису инструиране молбенице (крштено писмо, школску сведочбу најмање са добрим успехом, сродници и сведоџбу сродства) подписаноме најдуже до 10. (22.) августа тек. године поднети не пропусте.

Из одборске седнице српске православне црквене општине.

У Суботици, 15. (27.) јула 1883.

Стеван Манојловић
фунд. управитељ.
3—3

Нирнбершка и кратке робе трговина
ЗАХ. Г. СТОЈКОВИЋА
у Сомбору
потребује два помоћника. 1—3

ЈОДНО КУПАТИЛО
ЛИПИК
У СЛАВОНИЈИ
препоручује се особито и за јесенску сезону.

2—4 **УПРАВА.**

Објава.

Од стране економног уреда имовне општине бивше срп. бан. 14-те граничарске пуковније овим се на опште знање даје, да ће се на основу потврђеног уредног и главног прометног плана, сва у долеозначеним разредним ступцима (Betriebsklassen) на избитку налазећа се дрвуљина, која су за време од 1883/4 до 1895/6 године за сечу прописана, на јавној дражби и то дана 23. септембра (5. октобра) т. г. у 9 сати пре подне у писарници уредног звања ове имовине продавати.

Назначује се, да су шуме за употребу сече повећим делом у крашо- сењској жупанији у онима дуж „Дунава" лежећим пределима и то у непосредној близини од обале реке.

Даље се примећује, да ће се и посебна израда сече појединих прометни разреда давати — али ипак имају подузимачи од израде свију четир прометни оделења шуме — првенство.

Тако исто издаће се израда сече у паушал, т. ј. по процени по постојећем плану назначених дрвуљина или по изради доказана успеха.

У израду сече припадају:

Прометни разред (оделак)	Простор		Процена дрвуљина.					Тарифска вредност и извична цена.	
			за израду грађевине		Ценаница	Оршина	Одпадака и огранци		
			горун	буква					
	ланаца по 1600 □°	□ хвати	Трд метер		Простори (раум) метера.			фор.	н.
А.	178	1593	2700	—	25767	18434	7956	55904	60
Б.	2617	1264	25267	14152	256991	190958	82613	426297	95
В.	3161	663	4423	—	405747	252539	106968	178777	31
Г.	2871	1464	16999	—	173[illegible]72	145485	55961	153099	10
укупно	8329	1584	49389	14152	862077	607416	253498	814078	96

Ово се купцима и подузимачима обзнањује и позивају се да изволе на означено место и време са 10% пишманкука снабдевени доћи.

Уредно снабдевене писмене понуде (оферти) поднешени примају се до пре почетка јавне усмене дражбе.

Од дражбе искључени су напротив сви они, који су у конкурву или стоје под судској истрави; даље они који су према својим материјалним околностима неспособни и немају довољну јамчевину.

Ближа дражбена условија могу се у свако доба званични часова у писарници подписаног економног уреда увидити.

Економни уред, имовне општине бивше срп. бан. 14 те граничарске пуковније у Белој Цркви (Угарској) 22. јула (3. августа) 1883. 1—2

ГВОЖЂАРСКА, ШПЕЦЕРАЈСКА
И МЕШОВИТА ТРГОВИНА
М. СТАНКОВИЋА
У КАРЛОВЦИ
потребује једног шегрта, који говори српски и немачки, из добре куће, и који може одма ступити. 1—2

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
ТОШЕ МИХАЈЛОВИЋА
у Вуковару
потребује једног у таковој радњи увежбаног помоћника, који 1. септембра ове год. ступити може. 3—3

Објава.

Од стране управног одбора за заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљском срезу, овим се до општег знања ставља, да ће се за време од дана закупа 1883. до 3. (15.) августа 1884. за готов новац под закуп издавати сљедеће ритске земље, као:

1000 јутара ритских земаља чурушкој,
600 јутара ритских земаља господиначкој,
400 јутара ритских земаља надањској,
500 јутара ритских земаља жабаљској општини припадајућих у ограђеном I. заливу лежећих.

Дражба истих земаља држаће се на лицу места и то:

Дана 26. августа по н. к. 1883. у I. зал. у Чуругу
Дана 2. септамбра „ „ „ „ „ у Надању
Дана 5. „ „ „ „ „ „ у Господинцу
Дана 9. „ „ „ „ „ „ у Жабљу

почињући свагда у 8 сахата ујутру.

Ближи услови могу се сазнати у Тителу у писарни управног одбора.

П. Т. Закупници позивају се у одређеном времену на лице места.

Општинско поглаварство умољава се, да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

У Тителу 6. августа по нов. кал. 1883.

Председник управног одбора
Станојевић.
1—8

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ МИНЕРАЛНИХ ВОДА
као: **Гисхиблера, Селтерске, Рojчера, Марienбадер, Карлсбадер** и других, код
Д. КОДЕ
У НОВОМЕ САДУ 24—00
где има и најбоље соде воде.

КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА и ДР.
у Новом Саду 3—3
потребује једног старијег помоћника који српски, мађарски и немачки језик знати мора и који одма у радњу ступити може.

АЛЕКСАНДАР АДАМОВИЋ
ТРГОВАЦ СА ВИНОМ И ПОСЕДНИК ВИНОГРАДА
на брду Салаксији (у Фрушкој Гори)
има у свом подруму **у Новом Саду** у својој кући под бројем 244/5 преко пута од варошке куће
СТАЛНО ВЕЛИКО ДОБРО УДЕШЕНО СТОВАРИШТЕ
сремских природних
БЕЛИХ, ЦРНИХ и ШИЉЕР-ВИНА
препоручујући иста препродавцима и већим трговцима, **по најјефтинијој цени** како којој врсти дневна буде, у бурадима по 50 литара и на више.

Бурад се на захтевање, купцу уз јамчевину и на послугу дају.

Исти има у горе наведеном стовариштu свом

ПРАВЕ КОМОВИЦЕ РАКИЈЕ
и
ИЗВРСНЕ СРЕМСКЕ ШЉИВОВИЦЕ.

Молећи за што веће поручбине даје нудилац уверење да ће све налоге које добио буде, неодложно и најбоље извршити. 1 40

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА
МАРКА БОГДАНА 1—3
у В. Кикинди
потребује једног помоћника.

ФОТОГРАФСКА РАДИОНИЦА ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА У НОВОМ САДУ
(на пијаци, у кући „Матице Српске", где је „Српска новосадска читаоница").

ГАЛЕРИЈА СЛИКА-ФОТОГРАФИЈА
СВЕЧАНОГ ПРЕНОСА ЗЕМ. ОСТАТАКА БРАНКА РАДИЧЕВИЋА
седам слика, фотографисаних о светковини тој, дне 10. (22.) јулија 1883. у Новом Саду и Срем. Карловцима,
по природи
БРАНКО РАДИЧЕВИЋ — ПЕСНИК ОМЛАДИНЕ СРПСКЕ.

I. Стражилово и Бранков вис. II. Свечани спровод у Н. Саду са железнице на Дунаво (погледом са алтана срп. новосад. читаонице.) **III. Пред мртвачким одром** (катафалком) **на пијаци карловачкој** (предавање и пријем зем. остатака Бранка Радичевића.) **IV. На Стражилову — у долу пред крстом** (приликом говора г. Мише Димитријевића.) **V. Фотографисан рукопис Бранков** (једна песма му.) **VI. Сребрн венац Њ. В. Господара ЦГ. и Б. кнеза Николе I. у славу преноса зем. остатака Бранка Радичевића.**

Слике су ове по природи фотографијом са свим разговетно погођене и врло укусно израђене на формату кварта и прилепљене на финој картон-хартији с наштампаним оздоле натписом, шта која приказује — сви **седам** заједно потпуна галерија за украс **сваком дому српском** и без разлике **словенском**, и где се год поштује и цени песма и неванија генијалног песника Бранка Радичевића.

Потписани, пазећи се лепо са Србима, труди се сваком приликом, уметношћу својом да Србима буде свагда на служби — те и о овој светлој свечаности преноса земних остатака великога песника Бранка Радичевића, није потписани жалио ни труда ни трошка, да узвишене призоре народне светковине ове фотографском уметношћу одуговечи што лепше и достојније, како би бар у сликама гледали, који на тој светковини не бише, свечани спровод песников и убаво Стражилово, на ком је гроб Бранка Радичевића; а који овде и тамо бише, да имају драг и мио спомен тога великог дана народног.

ЦЕНА је: свакој горе назначеној **слици за себе 1 фор.**, за **свих седам** заједно **5 фор.**, за **14 слика**, било које **9 фор.**, за **140 слика** било које **80 фор. а. вр.**

ЈОШ НЕКА ЈЕ НА ЗНАЊЕ, да се у фотографској радионици мојој могу добити и **ове фотографије**, разне величине и формата: **најлепши призори** вароши Новог Сада у **12 слика** и града Варадина у **6 слика**, **гвозденог моста** железничког на Дунаву и **прокопа** (тунела) **испод Варадина**, и т. д. — **Херцеговачко робље, Сан Краљевића Марка** и т. д.

Исто тако и фотографије краља од Србије **Милана I. и краљице Наталије.** — Црне Горе и Брда господара кнеза **Николе I. и кнегиње Милене.** — Фотографије **знатних и признатих Срба**ља: **Др. Светозара Милетића** (разне величине и она кад из тавнице изађе), **Др. Јована Суботића, Др. Михаила Полит-Десанчића.** — **Бивших министара** кнез. српских: **Јована Ристића, Јеврема Грујића, Бели-Марковића, М. Лешјанина, Теше Николића, Владимира Јовановића.** — Фотографије **песника и књижевника српских**, умрлих и живих:

Бранка Радичевића (фотографисане по разним сликама и у разном формату)

Петра Петровић-Његуша, Доситија Обрадовића, Вука Ст. Караџића, ђуре Даничића, музичара Корнелија Станковића, др. Јована Андрејевића, Косте Трифковића, Светозара Марковића. — Др. Змај-Јована Јовановића, Др. Лазе Костића, Антонија Хаџића, Стевана В. Поповића, Др. Илије Огњановића, проф. А. Сандића, Мите Поповића и т. д.

ЦЕНА је овим фотографијама: у формату визит-карте **25** новч., у формату кабинет-величине **40** новч., у формату кварт-величине **80** новчића.

НАРУЏБИНЕ са стране, било за готов напред послат новац, било са наплатом на пошти (per Nachnahme) извршиће се тачно и савесно и без оклевања.

У Новом Саду, месеца августа 1883. **ЈОВАН РЕХНИЦЕР**, фотограф
на пијаци, у кући „Матице Српске" у којој је „Срп. новосад. читаоница."
2—3

Одговорни уредник Миша Димитријевић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.